

Tatjana Valetič: Športno igrišče na mestni tržnici

Staršem iz Vodnikovega in Ciril-Methodovega trga ni bilo treba zjutraj buditi svojih otrok, da bi pravočasno prišli v šolo. Prebujali smo se namreč počasi, vse od četrte ure zjutraj. Takrat so na trg prišli delavci, ki so bili tam zaposleni. Iz kupov lesenih stojnic so pričeli postavljati dolge vrste prodajnih pultov. Vse je ropotalo in spečim prebivalcem naznanjalo, da se bo vsak čas pričel nov dan.

Pripeljali so se vozovi s konjsko vprego, manjši dvokolesni vozovi, ki so jih branjevke kar same vozile iz Trnovega do trga, vmes je bilo nekaj triciklov in koles. Vsi so imeli natovorjeno blago, ki so ga tisti dan prodajali na trgu. Izbrali so si stojnice in nanje nalagali ter razstavljali svoje pridelke. Zvonovi Stolne cerkve so zvonili vsakih petnajst minut.

»Aha, ura je pet, torej lahko še naprej spim,« smo si zamrmrali otroci in spali dalje.

»Dobro jutro, drage gospodinje in drugi obiskovalci našega trga! Danes smo za vas pripravili ...,« je odzvanjalo iz zvočnikov, ki so bili postavljeni po trgu. Pozdrav je bila prava budnica, in če si preslišal nagovor, potem zagotovo nisi preslišal glasbe, ki je sledila. Otroci smo se vedno zbudili dovolj zgodaj. Takšno jutranje obveščanje je trajalo od 21. marca do 21. septembra, običaj nam je zlezel pod kožo, postal je sestavni del življenja. Ni lepšega, kot dremati in v polsnu poslušati prebujanje življenja, ki te je vabilo v nove dogodivščine. No, in teh proti koncu meseca aprila prav gotovo ni manjkalo, saj so se bližali tudi prvomajski prazniki.

Mesec maj, ves v živopisnih cvetovih. Z gradu je dišalo po španskem bezgu, prijetna toplota je obdajala naravo in ljudje so srečnih obrazov hodili naokoli. Tržnica se je bohotila od sadja, ki so ga pripeljali iz Makedonije. Branjevke iz Trnovega so ponujale mlado solato berivko in šopke marjetic, narcis in tulipanov. Iz Podravine na Hrvaškem so prišle »kume« – prodajalke domače, že oskubljene in očiščene perutnine. Naši kmetje so prodajali krompir, šopke peteršilja, zelene, kolerabe in mlado korenje.

Okrog stojnic so se smukali ljudje, si ogledovali in kupovali sadje pa zelenjavo. Pod zaboji so imele branjevke žive kure in tudi zajce. Ljudje so se ustavljali, jemali živali izpod zabojev in jih z dvigom potehtali, da bi ugotovili približno težo. Vmes so se vneto pogovarjali in s seboj nosili velike cekarje.

Otroci s trga smo v šolo hodili mimo Mestne hiše in nato skozi Stari trg s čudovito slaščičarno povsem na koncu ulice. Nasproti je stala šola, ki so ji dali ime po pesniku in pisatelju Franu Levstiku. Poslopje ni bilo tako veliko kot pri običajnih šolah, toda hiša imela prijetno zunanost in je učence kar vabila v svoje učno nestrje. Imeli smo tudi majhno telovadnico, kjer so se poleg telovadbe odvijale proslave in rekreacijski krožki. Poleti smo uporabili zunanje igrišče poleg Karlovškega mostu, nasproti cerkve, na vogalu med šolo in cerkvijo pa je bilo skrito Lutkovno gledališče.

Otroci smo z velikimi očmi hodili mimo slaščičarne. Nad vhodom je bil izvesek, kjer je pisalo: »Sladoled din 10«. Tam smo porabili skoraj vse prihranke. Sladoled je bil zakon, tako kot je bil zakon tudi »kangel cuker« in melisnice. »Kangel cuker« so bili kristali iz praženega sladkorja, sijoče kepe svetle barve, in prodajalka jih je morala razbiti z malim kladivcem, da je zavila količino, ki si jo naročil. Če smo imeli srečo in nekaj več drobiža, smo si kupili rum ploščice ter se z njimi sladkali vso pot do doma. O tortah, ki so vabile in nam cedile sline, pa smo lahko samo sanjali. Zaradi pomanjkanja denarja nam pač niso bile dosegljive, vseeno pa smo bili veseli drugih majhnih radosti.

V Lutkovno gledališče smo šli enkrat mesečno. Toliko denarja so nam starši lahko namenili za dodatno zabavo. In res, bilo je odlično! Predstave Zvezdica zaspanka, Žogica Marogica in podobne so nam

razgibavale domišljijo in nudile veselje. Gledali smo jih tudi po desetkrat in več, tako da smo znali na pamet vse pesmice in celotno besedilo teh pravljic.

Življenje otrok sredi mestnega vrveža in sredi dogajanja na živilskem trgu je bilo tedaj pestro in zanimivo, toda za otroke med enajstim in trinajstim letom to ni bilo dovolj. Hoteli in rabili smo več športa, še več gibanja. Igrišč, kamor bi lahko hodili v prostem času, ni bilo, do tistih, ki so vseeno obstajala, pa izven šolskih programov nismo imeli dostopa.

Naše družine so večinoma štejele več otrok in vsi smo bili sorodnih starosti. Na Vodnikovem trgu št. 3 in 5 so živeli trije fantje in tri dekleta, na Ciril Metodovem trgu od št. 3 do št. 13 pa šest deklet in štirje fantje. Skupaj torej devet deklet in sedem fantov, to pa je že lepo število otrok, ki v popoldanskem času nismo imeli dovolj prostora za gibanje. Največkrat smo se zadrževali na zelenih stojalih za kolesa, ki so stala pred Vodnikovim spomenikom in so bila namenjena dnevnim obiskovalcem živilskega trga. Tam smo se bili vse do večera, ko so iz oken hiš začeli odmevati klici staršev, naj pridemo domov, ker je ura pozna in bo jutri šola.

Ves čas smo opazovali dejavnosti, ki so se na živilskem trgu odvijale po koncu časa, namenjenega prodaji. Prišli so delavci, ki so nazaj pospravili lesena stojala ter z dolgimi curki vode pomivali tla, umazana od pohojenega sadja, odvrženih ostankov zelenjave in še česa. Bili so temeljiti in nekje do pete ure popoldan je tržnica že sijala od čistoče.

Nekdo je predlagal, da bi prazno popoldansko urejeno tržnico lahko uporabili za igro med dvema ognjema. S kredo smo vzneseno označili polja, se dogovorili za postavbo ene in druge strani in se začeli zabavati z žogo. Nekateri mimoidoči, ki so se ustavili in nas opazovali, so bili navdušeni nad našo iznajdljivostjo, drugi so odkimali, ker jim vse skupaj ni bilo všeč, toda takšni so bili v manjšini. Čez čas smo iz obstoječih stojnic naredili celo koše za igranje košarke!

Neko popoldne je do nas prišel vodja tržnice in rekel, da prostora več ne smemo uporabljati v športne namene, ker je tu pač tržnica in tako ne gre. Bili smo potrti. Razočaranje smo zaupali staršem, ti pa so složno nastopili in odšli do župana. Ta je imel posluš za otroške težave, zavedal se je, da je sta šport in gibanje nujna za otroke in tudi za družbo, v kateri smo živeli. Predvsem pa, da nismo bili prepuščeni ulicam in cesti, kjer je vozil trolejbus (še pred njim pa tramvaj). Če smo se ukvarjali s športom, torej nismo imeli časa za druge mladostniške lumparije. Dobili smo uradno dovoljenje, da lahko popoldanski čas tržnice pripada tudi nam – za športne dejavnosti! Bili smo presrečni, ker smo lahko nadaljevali z igrami.

Nekega dne nas je obiskal novinar iz časopisne hiše Dnevnik, nas posnel pri igri ter napisal članek o tem, kako zna mladina našega trga dobro preživljati prosti čas in razvijati telo in duha. Znašli smo se v časopisu in bili smo nadvse ponosni. Potem so bile 25. maja, ob prazniku Dneva mladosti, v parku Tivoli športne igre vseh ljubljanskih osnovnih šol. In ker smo pridno trenirali na naši tržnici, smo pripomogli, da je bila naša šola zmagovalka v med dvema ognjema!

Vse do konca osnovne šole je bil popoldanski šport na tržnici naše veliko zatočišče. Kasneje smo se podali na različne življenjske poti, vendar spomin na to obdobje živi še danes. Otroci s takratnega trga smo postali babice in dedki. Veter še vedno prinaša tiste korake in radostni smeh in se z njimi igra v vrtincih naših dni.